Veliki prognanik o Providnosti *

Sv. Ivan Hrizostom (344-407), divni svetac, jedan od najprivlačivijih, koje susrećemo u povijesti Kristove Crkve, jedan od najsilnijih govornika svih vremena, kojega su hiljade oduševljeno slušale, pa i slijedile, imao se boriti i protiv najjačih neprijatelja tako, te je napokon umro u progonstvu. Imao je dakle mnogo zgode i razloga i potrebe, da i razmišlja i govori i piše o Providnosti Božjoj, a imao je i najljepšu sposobnost, na pravi način izraziti svoje misli i čuvstva ter ih drugima saopćiti. Zato nalazimo kod njega najdivnija i najsavršenija razmatranja o Providnosti Božjoj, i to o svim pitanjima, koja su s njome povezana, i o svim poteškoćama, koje se mogu protivu nje zamisliti.

Na početku svoga javnoga djelovanja *izjavljuje svoje najdublje uvjerenje, da postoji Providnost Božja, i da nitko ne bi o njoj sumnjao, kad ne bi bili najveći grijesi zastrli očiju ljudi, da ne vide najjasnije istine*[1]*:* »Kad bi svi slijedili pravu mudrost, ne bi postojalo pitanje, odakle zlo; nego bi barem iz ovoga najboljega načina života, ako ne inače, znali da svi živimo pod Bogom kao svojim kraljem, i da On svim našim stvarima upravlja prema svojoj mudrosti i razboritosti. To se i sada zbiva, ali ne spoznaje se lako poradi one goleme magle, koju su oni rasprostrli po čitavom svijetu. Kad ne bi tako bilo, Božja bi Providnost pred očima sviju sjala kao u podnevnom svijetlu i u vedrom zraku... Bog i sada upravlja čitavim ovim svijetom, ali mnogi toga ne vide poradi zbrke i oluje«.

Ovo se njegovo uvjerenje tijekom vremena, sred bura i oluja, samo još više utvrdilo. *Od bezbrojnih mjesta, gdje na tako divan način očituje svoje uvjerenje i svoje pouzdanje u Providnost Božju,* promotrimo pobliže samo tri djela, u kojima možda najdublje gledamo u njegovu dušu, koja je ispunjena najživljom vjerom i pouzdanjem u Providnost Božju.

Prvo je knjiga, koju je upravio još kao đakon monahu Stagiriju, da ga utješi u žalosti, koja ga je mučila poradi teških napasti[2]. *Na pitanje, zašto Bog nije već davno uništio Đavola, da ne bi mogao mučiti ljude svojim napastima, svetac odgovara*[3]*:* Kad bi onaj zlikovac silom vladao, ovo bi pitanje bilo razborito. Ako

* Nedavno je u znanstvenom nizu Knjižnice Života izašlo djelo o. Šanca: »Providnost Božja« u svijetlu sv. Otaca. Da čitatelje Života upoznamo s knjigom, donosimo ono, što o Providnosti veli najmarkantnija ličnost Patrologije — sv. Ivan Hrizostom.

1 Adversus oppugnatores vitae monasticae, lib. 3, c. 10, PG, t. 47, col. 365.

2 Ad Statigirium a Daemone vaxatum, lib. 1, PG, 47

3 col. 432

li nema ove vlasti, nego može samo nagovarati i mamiti, a mi možemo njegove napasti odbiti, ako hoćemo, zašto uklanjaš zgodu za sticanje zasluga i odrezuješ materiju, iz koje bi si savio pobjedničke vijence?... Ako mnogi svladavaju silnu moć, a mnogi će svladati i u buduće, zašto bi ti htio ove buduće pobjednike lišiti tolike časti?... Ako li kažeš, da neće svi pobijediti, što zato? *Mnogo je bolje, da pravednici imaju zgodu, pokazati svoju volju, a oni, koji nijesu takvi, da budu kažnjeni poradi svoje nemarnosti, nego li da poradi ovih oni trpe štetu«. Da bude naše pouzdanje u Providnost Božju veoma zaslužno, ne smijemo tražiti, da znademo svaku pojedinu svrhu, za kojom Bog ide*[4]*:* Ako bismo htjeli Boga slušati samo onda, kad bismo znali za uzrok i razlog, ne bi bila nagrada velika, niti bi to bio dokaz vjere. Ako li ne znajući ništa od svega toga,ipak s najvećom ljubavlju vršimo sve njegove zapovijedi, stičemo za svoju dušu,najveću korist iz prave poslušnosti i vjere. Samo ovo naime treba da znademo, da je sve za nas korisno, što nam Bog šalje, ne ispitujući način, niti teško podnoseći, što toga ne znamo. Ovo znati nije niti moguće niti korisno: prvo jer smo smrtna bića, a drugo, jer se brzo možemo uzoholiti. Mnogo toga mi činimo, što se našoj djeci pričinjava kao štetno, pa je ipak korisno; niti djeca traže razlog, niti mi nastojimo, kako bi ih o tom uvjerili. Samo ih opominjemo, neka u svemu slušaju svoje roditelje i neka ništa dalje ne traže. Ako smo svojim roditeljima tako poslušni, koji su iste naravi kaošto i mi, te se nikako ne srdimo, zar ćemo se na Boga srditi, što ne poznamo svih Njegovih misli?«

Ne smije nas smetati, što su patnje i radosti na ovom svijetu tako nejednako razdijeljene[5] »Budući da će svako u onom životu dobiti, što je zaslužio, zašto bismo se smućivali poradi onoga, što se u ovom životu dešava dobrima ili zlima?... Time, što se zli kažnjavaju, mnogi postaju bolji, da ih ne bi stigla ista kazna. A time, što ne primaju svi u ovom životu, što su zaslužili, prisiljeni su, da misle, da su ove nagrade pridržane za drugo vrijeme.

Bog je pravedan, i zato ne bi nikada dopustio, da bi se toliko zlih bez kazne preselilo iz ovoga života, ili da bi dobri ovdje podnosili bezbrojne poteškoće, kad ne bi bio pripravio drugi život i jednima i drugima. Zato niti ne kažnjava svih niti ih časti... razlog je taj, što još nije došlo vrijeme suda«.

Dapače ne smijemo se čuditi, ako vidimo, da mnogi moraju trpjeti čitav život[6]*:* »Kazao bih, da ovi poglavito trpe poradi svojih grijeha i mana, a onda i zato, da se drugi poprave, gledajući njihove muke. Ako se ovo ne zbiva kod svih jednako, nemoj se čuditi, jer nije još došlo vrijeme suda. Što ćeš dakle za one kazati, pitaš,

---

[4] col. 441-442
[5] col. 443
[6] col. 444

koji su upali u najveće patnje, prije nego li su mogli sami sagriješiti? To može imati ne samo jedan, nego mnogo raznih uzroka ...« Ali posljednji je odgovor[7]: »*Možda je i neki tajni razlog, koji samo Bog, Stvoritelj svih stvari, pozna*«. Tako svetac potiče Stagirija na bezuvjetno pouzdanje u Providnost Božju.

Još je jasnije, nego u tom mladenačkom djelu, Sv. Hrizostom prikazao svoje mišljenje o Providnosti Božjoj u jednom govoru, koji je držao još kao mladi svećenik u Antiohiji.[8]

Najprije ističe veliku razliku između dvije vrste zla[9]: »*Ima zlo, koje se pravo tako zove:* bludnost, preljub, pohlepa i bezbrojna druga zla, koja zaslužuju najveće kazne, kao pravi zločini. Opet *ima zlo, ili bolje, nije nego se samo zove zlo:* glad, kuga, pošast, smrt, bolest i druge slične stvari. Ove stvari nijesu istinita zla; zato sam kazao, da se samo tako zovu. Kako to? Ako bi bilo zla, ne bi nam bile uzrok dobara: one umanjuju našu oholost, oslobađaju nas od lijenosti i potiču nas na revnost, sile nas, da budemo pozorniji ... Ono zlo nije Božje djelo, nego proizlazi iz naše volje; a ovo je zlo zato određeno, da ukloni ono drugo«.

Onda izričito dokazuje opstojnost Božje Providnosti[10]: »*Sunce nije tako jasno, kaošto Providnost Božja; pa ipak se usuđuju neki, ustvrditi, da Đavoli vladaju našim stvarima.* Što ću? Dobroga Gospodina imaš, koji voli,da zlo o Njemu govoriš, nego li da prepusti Đavolima upravu tvojih stvari, da tako iskusiš, kako Đavoli upravljaju. Onda bi znao iz iskustva, kolika je njihova zloća ... Rado bih one, koji tako govore, pitao, koju zbrku vide u sadašnjim stvarima, da im se čini, kao da Đavoli upravljaju našim poslovima? ... Što koristi, tako će netko kazati, što je velik red glede sunca i mjeseca i čete zvijezda i svega drugoga, kad su naše stvari pune zbrke i nereda? Koje zbrke ili nereda? Onaj je bogat, tako odgovara, pa je silnik, koji pljačka i vara, dnevno siromasima otima njihovo vlasništvo, pa ipak mu se ne događa ništa zla. A drugi živi čedno, umjereno i pravedno, i svim je drugim vrlinama urešen; pa ipak ga tišti siromaštvo, razne bolesti i svakojako zlo. To je dakle ono, što te smućuje? Jest, ovo, odgovara. Kad bi dakle vidio, da mnogi od onih, koji otimaju, trpe, a neki ili mnogi od onih, koji se odlikuju krepošću, obiluju dobrima, zašto ne bi promijenio svoga mišljenja te Boga hvalio? Zato, jer me upravo ovo smućuje. *Ako su dvojica zla, zašto jedan biva kažnjen, a drugi ostaje bez kazne? Ili, ako su dvojica dobra, zašto jedan biva obasipavan častima, a drugi mora da trpi bez prestanka?* Odgovaram: i to je najveće djelo Providnosti Božje. Ako bi naime sve zle kaznio već na ovom svijetu, a sve dobre obasipao častima, sudnji bi dan bio suvišan. A opet, kad ne bi kaznio nijednoga krivca, niti jednoga dobroga odlikovao čašću, i zli bi postali još gori, jer su mnogo nemarniji od dobrih, pa i oni, koji bi htjeli huliti na Boga, još bi ga više op-

---

[7] col. 445

[8] Adversus eos, qui dicunt Daemones gubernare res humanas, PG, 49 col. 241-253

[9] col. 251 [10] col. 253-254

od dobrih, pa i oni, koji bi htjeli huliti na Boga, još bi Ga više optuživali, ter bi tvrdili, da Providnost Božja nikako ne upravlja našim stvarima. Ako sada, kad neki zli bivaju kažnjeni, a neki dobri bivaju čašćeni, ipak tvrde, da Providnost Božja ne upravlja našim stvarima, što bi istom govorili, kad ne bi bilo niti toga?« Kako to odgovara Providnosti, to vidimo, ako promatramo ovo[11]: »*Ne kažnjava svih da spoznaš, da ima uskrsnuće; a nekoje kažnjava, da nemarne potakne na veću revnost*, jer se tako boje, gledajući tuđe patnje. I opet nekoje dobre odlikuje čašću, da druge ovim primjerom predobije za krepost; ali ne udijeljuje svima časti, da upoznaš drugo vrijeme, kada će svima udijeliti zasluženu nagradu. Ako bi svi dobili već u ovom životu, što su zaslužili, ne bi htjeli vjerovati, da ima uskrsnuće; ako li ne bi nitko dobio u ovom životu, što je zaslužio, mnogi bi postali nemarniji.»

Kako mudro Bog postupa, što ne kažnjava odmah svakoga, to pokazuje ovo[12] »Ako bi Bog odmah poslije grijeha kažnjavao, ljudsik rod ne bi više postojao«. Zato treba se u praktičnom životu, kod promatranja raznih nepravda, držati ovoga načela[13]: »Ako vidiš nekoga, gdje pljačka i vara, a da ipak ne biva kažnjen, ispitaj svoju savjest, promatraj svoj život i svoje grijehe. Onda ćeš lako razumjeti, da si ti prvi, za koga ne bi dobro bilo, da bi svaki grijeh odmah slijedila kazna. Zato mnogi tako strogo sude, jer ne promatraju najprije sebe, a onda istom druge. Mi na sebe ne mislimo, nego odmah istražujemo tuđe stvari. Ali nemojmo tako raditi, nego posve obratno. Ako vidiš, gdje neki pravednik trpi, sjeti se Joba.«

Napokon svetac iznosi kratki pregled, kako treba braniti Providnost Božju[14]*:* »Pitajmo protivnike, da li ima Bog. Ako kažu, da Ga nema, ne zaslužuju niti, da im odgovorimo. Kaošto bijesnima, tako ne valja odgovarati niti onima, koji kažu, da nema Boga. Lađa, na kojoj se nalazi nekoliko brodara i veslača ne može ostati čitava niti za jedan stadij, ako njome ne upravlja ruka kormilarova. Koliko više to vrijedi za ovaj toliki svijet, koji se sastoji od tolikih tjelesa i elemenata! Kako bi mogao postojati toliko vremena, kad ne bi bilo Providnosti, koja bi se za njega brinula, čuvala ga i njime upravljala? Ako li priznaju, da ima Bog, kako to traži počitanje prema općenitom uvjerenju i prema iskustvu, onda im recimo ovo: Ako ima Bog, kaošto uistinu ima, onda mora da je i pravedan, jer inače ne bi ni bio Bog; ako li je pravedan, onda je svakomu plaća prema njegovim zaslugama. Ali vidimo, da ne prima svatko ovdje, što je zaslužio. Moramo se dakle nadati, da ćemo u drugom životu dobiti plaću, koju smo zaslužili, da se tako pokaže Božja pravda ... Budući da to znademo, i sami razmatrajmo o Providnosti i uskrsnuću, pa i druge učimo, i nastojmo, kako ćemo onima, koji govore protiv Boga, začepiti usta, a Njega

[11] col. 255
[12] col. 255
[13] col. 256
[14] col. 257-258

proslaviti u svemu. Tako ćemo zaslužiti, da nas to brižnije čuva i štiti, ter postići veliku Njegovu pomoć. Oslobodit ćemo se pravoga zla i postići ćemo buduća dobra po milosti i dobroti Gospodina našega Isusa Krista.«

Tako svetac u ovom govoru ,koji je držao pred narodom u Antiohiji na početku svoga javnoga djelovanja, *brani Providnost Božju protiv onih, koji su odviše gledali na tolika zla u svijetu, a premalo se bavili pitanjem, koju dobru svrhu može Bog imati, kad ovo pripušta.*

Ali najopširnije i najtemeljitije i s najvećim zanosom obranio je Sv. Hrizostom Providnost u onoj knjizi, koju je napisao u progonstvu, ne dugo prije svoje smrti, dakle onda, kad je bio iskusio svu težinu prigovora, koji su se mogli iznositi proti Providnosti na temelju tolikih patnja, koje su bile zadesile ne samo njega, nego i tolike druge, pa i čitav narod i Crkvu, napose njezine svećenike. Slušajmo dakle, kako svetac u ovoj knjizi[15] *nastoji, da prosvijetli i ohrabri i utješi one, koji su bili izgubili pouzdanje u Providnost Božju, jer su mislili, da se ona ne može složiti s tolikim zlom, koje su gledali na svoje oči.*

Najprije upozorava sve one, koji sumnjaju o Providnosti[16]: »Koji je dakle uzrok tolike bolesti? Njihova *suvišna znatiželjnost, koja ih goni, da bi htjeli znati svaki uzrok svega, što* se zbiva, ter istražiti nepojmljivu i neizrecivu Providnost Božju, *neizmjernu i nedokučivu. Nju ispituju bestidno i znatiželjno«. Da je takva znatiželjnost uistinu bestidna, to nam je jasno, ako promotrimo, kolik je Bog*[17]*:* Onaj, koga znatiželjno ispituješ, besmrtan je, nepromjenljiv, uvijek postoji, uvijek na isti način, bez početka, bez kraja, duši nepojmljiv, nadilazi razum, nedostiživ mišlju, ne može se protumačiti, niti izreći, neshvatljiv je, ne samo meni, i tebi, niti samo prorocima i apostolima, nego i nebeskim silama, koji su čiste, nevidljive, bez tijela, koje su uvijek na nebesima«. Ako svetac kudi onu znatiželjnost, to ne smijemo krivo shvatiti[18]: »Što kažeš« Zar nećeš da sigurno znadem, da ima Providnost Božja? Tako će netko prigovarati. Hoću i želim, i to od svega srca. Samo nemoj Providnosti ispitivati i znatiželjno istraživati. Ako naime već znadeš te si odlučio, da hoćeš da vjeruješ, nemoj ispitivati. Ako li sumnjaš, pitaj zemlju, nebo, sunce, mjesec, razne vrste životinja, sjemena, biline, nijeme ribe, hridine, gore, šume, brežuljke, noć, dan. Jasnija je naime Providnost Božja, nego li sunce i njegove zrake. U svako vrijeme, na svakom mjestu, u pustinjama, u kulturnim i nekulturnim krajevima, na kopnu i na moru, i kamo god

[15] Ad eos, qui scandalizati sunt ob adversitates, quae contigerunt PG, t. 52, col. 479-528
[16] col. 482
[17] col. 484
[18] col. 488

menike ove Providnosti, ako slušaš glasove, koji dolaze od svih strana, jasniji od ovih naših razumnih glasova, lako ćeš se osvjedočiti, da se ona brine za sve, samo ako hoćeš da prisluhneš«.

A ova je Njegova briga puna ljubavi[19]: »Ne brine se za nas na koji god način, nego tako, da nas ujedno ljubi, i iskazuje nam silnu i neizmjernu ljubav, bez ikakve strasti, ali žarku i intenzivnu, iskrenu i nerazrješivu, koja se ne može nikada ugasiti«. Da uistinu postoji Providnost Božja, svetac dokazuje divnim promatranjem svijeta, gdje se svagdje vidi najljepši red, koji odgovara svrsi raznih dijelova, a osobito čovjeku.

Iz ovoga dugoga, zanosnoga dokaza[20] slušajmo glavna mjesta[21]: *Iz samih Njegovih djela dokazujemo Njegovu Providnost. Izrazit nju čitavu, dapače niti najmanji njezin dio, nije lako; tako je neizmjerna i beskrajna. Ona sja i iz malenih i iz velikih stvari, bilo onih, koje se mogu očima promatrati, bilo onih, koje se ne mogu vidjeti.* Izvedimo dokaz iz onih, koje se vide. Ovaj tako divno uređeni svijet stvorio je samo poradi tebe. Ovaj tako lijepi i veliki svijet, tako raznolik i dragocjeni, trajni i korisni i svestrano plodonosni, i za uzdržavanje i za jačanje tijela i za poučavanje duše i za pokazivanje puta k Bogu, sve je ovo stvorio samo poradi tebe. Anđeli njega nijesu trebali«. Onda opisuje divnom rječitošću *nebo sa zvijezdama i suncem i mjesecem i oblacima i godišnjim vremenima*[22], *započinjući ovako:* »Što je ljepše od neba, koje je sada suncem ili mjesecem obasjano, sada opet kao nekim pogledima neizmjernim mnoštvom zvijezda rasvijetljuje zemlju i brodarima i putnicima pruža putokaze i vodiče? Ne mala slast i korist rađa se onima, koji promatraju onu raznolikost. Niti je neznatna korist od raznih godišnjih vremena, bilo da promatraš mjeru ili veličinu i kratkoću ili beskrajnu raznolikost...«. Zatim opisuje sve *ono, što se vidi na zemlji*[23] *nedostiživom* riječitošću i milinom tako, te je lako priznati zaključak: »Sve ovo glasno i jasno progovara i svjedoči, da ima Božja Providnost i krepost i mudrost«. Onda opet dokazuje, kako su korisni i vjetrovi i noći,[24] jer bez noćnoga počinka brzo bi čovjek ili umro ili bi postao nesposoban. Na sličan način promatra najdivnijim poletom i svu beskrajnu raznolikost u carstvu bilina i životinja[25] i život i smrt. *Sporeðujući sve ovo sa čovjekom, koji je tako odlikovan nad sve životinje, a bez svoje zasluge, ovako zaključuje:* »Iz svega onoga, što je rečeno pa i iz tolikih drugih razloga, Providnost Božja sja jasnije od ovoga svijetla. Zato nemoj suvišnom znatiželjnošću istraživati i ispitivati uzroke svih stvari, pa i onih, kojih ne možeš pojmiti. I našu egzistenciju primili smo od Njegove dobrote, premda nije trebao naše službe.

---

[19] col. 488
[20] col. 491-493
[21] col. 491
[22] col. 492-493
[23] col. 493-494
[24] col. 494-495
[25] col. 495-496

Zato moramo Ga hvaliti i klanjati Mu se, ne samo za to, što nas je stvorio i što nam je dao netvarnu i razumnu dušu, niti samo zato, što nas je odlikovao nad sve druge stvari, niti za to, što nam je dao vlast nad svim vidljivim stvarima, nego zato, *što je sve to učinio, premda nas nije nikako trebao. To je naime tako divno u Njegovoj dobroti, što nas je stvorio, premda nije nikako trebao naše službe*«.

Pošto je tako samim promatranjem svijeta dokazao, da ima Providnost Božja, neizmjerno mudra i ljubezna, *ovu istinu dokazuje iz povijesti, koja je sadržana u svetom Pismu.* Ali uza svu jasnoću, kojom je svakoga uvjerio, da ima Providnost Božja, ipak zaključuje praktičnom opomenom[26] što treba činiti, ako hoćemo da upoznamo sve uzroke: »*Kad tako znatiželjno i marljivo sve ispituješ, očekuj svršetak i promatraj konac ovih stvari, i nemoj se smućivati i bojati od početka. Onaj, koji ne zna, kako se zlato topi i čisti, mislio bi, da je sve zlato propalo, kad vidi kako se ovo na početku topi i pepelom i slamom pomiješuje. Ali, ako čeka na svršetak, vidi, da je tako zlato samo očišćeno*«. Ovu svoju opomenu potkrepljuje promatranjem primjera iz Staroga Zavjeta. Nakon svega ovoga dokazivanja izvodi zaključak da treba u svim okolnostima imati bezuvjetno pouzdanje u Providnost Božju[27]: »Predragi, ako se zla svrše u ovom životu, hvali Boga; ako li se još povećavaju, budi istotako zahvalan, i nemoj se dati smesti. *Ti znaš, da je Providnost Božja neizmjerna i neizreciva i da će se sigurno sve svršiti, kako se dolikuje, bilo u ovom životu bilo u budućem. Ako je nekomu* teško čekati na budući život, njemu odgovaram, da je samo budući život pravi život i sreća stalna. Ovaj je život put, a budući je život domovina. Stvari ovoga života slične su proljetnomu cvijeću, a one nepomičnim stijenama. Tamo su vijenci i nagrade bez kraja, tamo su nagrade za pobjede, tamo su i kazne i patnje nepodnosive za ovakve zločine, koje su neki počinili«.

Pošto je svetac pozitivno dokazao, da ima Providnost Božja, odgovara na poteškoće.[28] *Jezgra se svih poteškoća sastoji u tom, što ljudi ne vide svrhe, poradi koje Bog pripušta zlo.* Odgovara: »Ako pitaš, zašto je sve ovo pripušteno, ... nemoj ovoga ispitivati, nego prepusti sve neshvatljivoj mudrosti Božjoj ... *Ako li želiš već sada znati neki razlog, čuj jedan, koji nam je poznat. Mnogi su naime drugi, koji su samo Bogu poznati, koji na razne načine upravlja našim stvarima.* A onaj razlog, koji je i nama poznat, to je ovaj: Ove su smutnje za to pripuštene, da se ne bi umanjile nagrade onih, koji su hrabri i plemeniti«.

---

[26] col. 499-500
[27] col. 507-508
[28] col. 508-509
[29] col. 509

Iz toga zaključuje[30]: »Zato su dopuštene smutnje. Ako spominjaš one, koji su pretrpjeli smutnju, ja ću njima suprotstaviti one, koji su njima postigli veću slavu, i kazat ću ti opet, da ne bi bilo pravedno, kad bi ovi morali štetovati poradi onih, koji su bili u gorem stanju poradi svoje neopreznosti i nemarnosti, kad bi bili mogli biti oprezni i pozorni. Ovi valjani bili bi pretrpjeli nepravdu, kad bi bili izgubili zgodu, pobijediti u borbi. Oni drugi, bili bi morali pripisati krivnju za svoju štetu nikomu drugomu, nego samima sebi. Njihovu bi krivnju bili dokazali oni, koji se ne samo nijesu smutili, nego su dapače tako stekli veću slavu i jakost«.

Onda svetac navodi *primjere iz Staroga i Novaga Zavjeta, koji pokazuju, kako su toliki ljudi tako sjajno podnosili najveće smutnje i poteškoće. Tako je i najveća sablazan, kako mnogi misle, križ, najsjajnija slava i izvor najveće časti*[30]*:* »O sjaja muke, o bljeska križa! Sunce potamnjuje i zvijezde padaju kao lišće, a križ nadmašuje sve svojim sjajem i zaprema čitavo nebo. Vidiš li, kako se njime proslavljuje Bog? Vidiš li, kako ga proglasuje svojom slavom, kad ga na onaj dan obasjava tolikim svijetlom?«

Iz svega ovoga zaključuje, da *nije bilo samo zlo, što se dogodilo i sada i u prijašnja vremena: progonstva i muke i otpadi.* Zato[31]: »Nemoj gledati na one, koji su se uskolebali, nego one, koji su ostali stalni i nepomični i koji su tako postali jači. Ne one, koji su se smutili, nego one, koji su sretno plovili, a kojih ima puno više nego li onih koji su nastradali. Ali makar ih bilo i više, bolji je jedan, koji vrši volju Gospodinovu, nego li hiljadu grešnika«.

Zato na svršetku *potiče svoje čitatelje na najveće pouzdanje u Providnost Božju*[32]*:* »Stojte jaki i nepokolebivi i očekujte ona dobra, koja su vam pripravljena. Sigurno, sigurno pripravit će vam se plaća, koja će biti ne samo jednaka vašim naporima, nego neizmjerno veća od njih. Takav je predobri Bog: one, koji bi htjeli nešto dobro učiniti ili kazati, nastoji svojom darežljivošću nadmašiti darovima i nagradama. Samo da ih postignemo po Kristu Isusu Gospodinu našemu, komu čast na vijeke vijekova. Amen«. Ovi nam kratki izvatci iz djela Sv. Ivana Hrizostoma dovoljno pokazuju, što je za njega bila vjera u Providnost Božju, i na kojim se temeljima osnivala.

Franjo Šanc D. I.

---

[30] col. 518
[31] col. 518
[32] col. 528